

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมีพื้นที่ทั้งหมด 320.7 ล้านไร่ ในจำนวนนี้จะเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำประมาณ 21.36 ล้านไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 6.75 ของพื้นที่ โดย "พื้นที่ชุ่มน้ำ" หมายถึง "พื้นที่ลุ่ม พื้นที่ราบลุ่ม พื้นที่ลุ่มชื้นแฉะ พื้นที่ฉ่ำน้ำ มีน้ำท่วมขัง พื้นที่พุ่ม พื้นที่ที่เป็นแหล่งน้ำทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้นทั้งที่มีน้ำขัง หรือท่วมอยู่ถาวรและชั่วคราว ทั้งที่เป็นแหล่งน้ำนิ่งและน้ำไหล ทั้งที่เป็นน้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม รวมไปถึงพื้นที่ชายฝั่งทะเล และพื้นที่ของทะเลในบริเวณซึ่งเมื่อน้ำลดต่ำสุดมีความลึกของระดับน้ำไม่เกิน 6 เมตร" (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2542) ตัวอย่างของพื้นที่ชุ่มน้ำที่ได้รับการจำแนกโดยกรมป่าไม้ใน Wetlands in Thailand มีทั้งสิ้น 42 แห่ง เช่น กว๊านพะเยา หนองหาร บึงบอระเพ็ด ทะเลสาบสงขลา อุทยานแห่งชาติสามร้อยยอด เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เกาะกูด พรุโตะแดง เป็นต้น เนื่องจากพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นระบบนิเวศที่มีความสำคัญมาก เป็นบริเวณที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง จึงได้มีการจัดทำอนุสัญญาแรมซาร์ (Ramsar Convention) ในปี พ.ศ. 2514 อนุสัญญานี้ เป็นข้อตกลงที่ประเทศต่างๆ ได้ร่วมกันจัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันและยับยั้งการสูญหายของพื้นที่ชุ่มน้ำโลก และประเทศไทยได้เข้าร่วมในอนุสัญญานี้เมื่อปี พ.ศ. 2541 โดยประเทศไทยได้เสนอพื้นที่ชุ่มน้ำควนขี้เหล็ก เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง ซึ่งมีพื้นที่ประมาณ 3,085 ไร่ เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ (Ramsar Site) เป็นแห่งแรกของประเทศไทย (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2542) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องคือ สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม (สผ.) ได้ดำเนินโครงการสำรวจจัดทำรายชื่อ สถานภาพและฐานข้อมูลพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย ได้รายงานพื้นที่ชุ่มน้ำในประเทศไทยไว้ว่ามีพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ 61 แห่ง พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ 48 แห่งและพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น 19,295 แห่ง ซึ่งมีพื้นที่ชุ่มน้ำต้องได้รับการคุ้มครองและฟื้นฟูอย่างเร่งด่วน 28 แห่ง (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2544)

พื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทยจำนวนหนึ่ง ได้รับความคุ้มครองในรูปของพื้นที่อนุรักษ์ต่างๆ อันได้แก่ อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า เป็นต้น แต่ก็ยังมีพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญอีกหลายแห่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญในระดับท้องถิ่นซึ่งยังไม่ได้รับความคุ้มครองและกำลังถูกคุกคามอย่างหนัก เช่น ระบบนิเวศน้ำจืดของที่ราบภาคกลาง

และภาคเหนือที่กำลังได้รับผลกระทบจากความต้องการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร ที่ขยายตัวสูงขึ้น พื้นที่ป่าชายเลนตามแนวชายฝั่งทะเลและปากแม่น้ำต่างๆบริเวณอ่าวไทย และภาคใต้ของประเทศ ถูกบุกรุกคุกคามอย่างรุนแรงจากกิจกรรมในการพัฒนาเพื่อการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง เป็นต้นซึ่งเป็นสาเหตุให้ประเทศไทยสูญเสียพื้นที่ชุ่มน้ำไปแล้วจำนวนมาก ที่เหลืออยู่ก็กำลังถูกทำลายหรือถูกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว หรือกำลังมีสภาพเสื่อมโทรม ก่อให้เกิดความเสียหายทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมของชาติ (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2540) ดังนั้นการสูญเสียพื้นที่ชุ่มน้ำนำมาซึ่งการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพที่กำลังเพิ่มมากขึ้น จึงมีความจำเป็นต้องมีการอนุรักษ์และจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างถูกต้อง และการสูญเสียพื้นที่ชุ่มน้ำในระดับท้องถิ่น อาจเกิดจากการจัดการที่ไม่ได้คำนึงถึงความสำคัญของพื้นที่นี้โดยหน่วยงานอื่นในอดีต

พื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็น "พุ" เป็นพื้นที่ที่มีน้ำจากแหล่งน้ำใต้ดินผุดขึ้นมาท่วมขังพื้นที่เกือบตลอดทั้งปีหรือเป็นบึงขนาดใหญ่ (ผศ.ดร. นภดล ม่วงน้อยเจริญ, per.com.) บางแห่งยังคงเห็นร่องรอยของพื้นที่เดิมอยู่บ้างและบางแห่งก็เสี่ยงต่อการสูญหายไป ดังที่พบที่บ้านท่ามะเดื่อ หมู่ 1 ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ในอดีตเป็นพื้นที่ป่าธรรมชาติที่ต่อเนื่องเป็นผืนใหญ่ แต่หลังจากมีการสร้างเขื่อนวชิราลงกรณ์ ได้มีการอพยพชุมชนเข้ามาอาศัยอยู่ใกล้บริเวณพื้นที่พุ มีการสร้างถนนตัดผ่านพื้นที่พุปิดกั้นขัดขวางทางเดินของน้ำและเปลี่ยนแปลงเส้นทางน้ำ ทำให้แบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 ส่วน โดยพื้นที่บริเวณแรกสภาพป่ายังคงมีความสมบูรณ์ อีกพื้นที่หนึ่งนั้นถูกรบกวนและมีการนำเอาพื้นที่ไปใช้ประโยชน์ทางการเกษตร ซึ่งในที่สุดอาจสูญเสียพื้นที่พุในอนาคตเนื่องจากพื้นที่พุมีความสำคัญระดับท้องถิ่นและเสี่ยงต่อการถูกทำลาย จึงควรมีการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพของพื้นที่ในบริเวณดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความหลากหลายของพืชมีท่อลำเลียง บริเวณพื้นที่พุหมู่บ้านท่ามะเดื่อ อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี

ประโยชน์ที่จะได้จากงานวิจัย

1. เป็นข้อมูลพื้นฐานทางพรรณไม้ที่เป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่พุ
2. เป็นแนวทางในการจัดการการใช้ประโยชน์จากพื้นที่เข่น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์